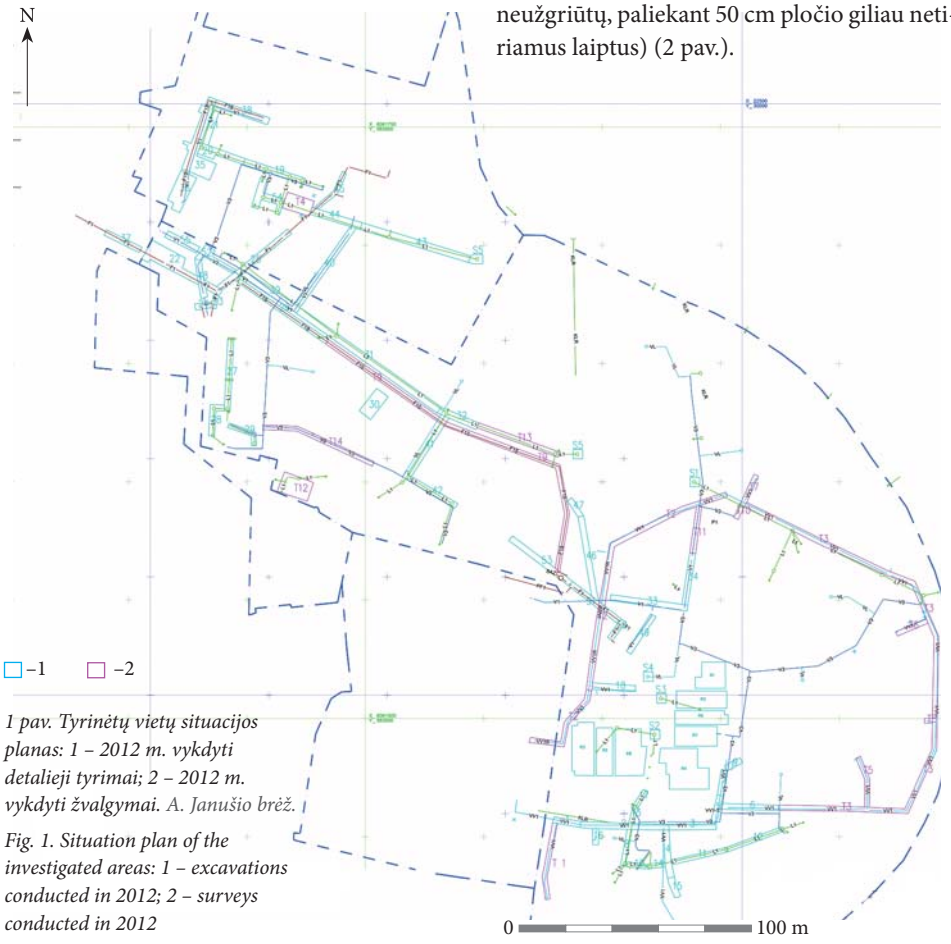
Eugenijus Svetikas,
Zenonas Baubonis,
Mindaugas Mačiulis

Bernardinų (Sereikiškių) parko teritorijos tyrimai

UAB „Litcon“ užsakymu toliau vykdant parko atkūrimo darbus (projektą rengė SĮ „Vilniaus planas“) 2012 m. balandžio–rugpjūčio mėnesiais buvo pratęsti archeologiniai tyrimai bei žvalgymai (žvalgomieji tyrimai būsimų komunikacijų vietose vykdyti 2011 m. (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 472–477)) (1 pav.).

Pagal patvirtintą tyrimų projektą, prieš atliekant detaliuosius tyrimus, visame parke projektuojamų trasų vietose kastose perkasose vykdyti archeologiniai žvalgymai, mechanizuotai nukasant 2 m pločio (perkasų plotis), iki 1,1 m gylio esančius supiltinius griuvenų sluoksnius, daugiausia datuojamus XX a. Atlikus žvalgymus, tirta 1 m pločio perkasomis (mechanizuotai iškastoje 2 m pločio tranšėjoje, kad neužgriūtų, paliekant 50 cm pločio giliau netiriamus laiptus) (2 pav.).

1 pav. Tyrinėtų vietų situacijos planas: 1 – 2012 m. vykdyti detalieji tyrimai; 2 – 2012 m. vykdyti žvalgymai. A. Janušio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated areas: 1 – excavations conducted in 2012; 2 – surveys conducted in 2012

2 pav. Tyrimų eiga. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 2. The course of the excavation

Vykdant žvalgymus dekoratyvinio vandens elemento tvenkinio vietoje, esančioje parko PR dalyje, mechanizuotai buvo nuimamas iki 60 cm storio (nuo esamo dangos paviršiaus) sluoksnis. Vėliau buvo atliekami detalieji tyrimai iki projektinio 1,2 m gylio.

Parko P, PR bei R dalyse suprojektuotų inžinerinių trasų (vandentiekio, lietaus nuotekų) vietose buvo ištirtos perkasos 1 (10 m^2), 2 (36 m^2), 3 (20 m^2), 4 (21 m^2), 5 (13 m^2), 6 (25 m^2), 7 (10 m^2), 8 (16 m^2), 9 (8 m^2), 10 (8 m^2), 11 (24 m^2), 12 (25 m^2), 13 (7 m^2), 14 (8 m^2), 15 (9 m^2), 16 (7 m^2), 17 (8 m^2). Čia ištirtas bendras 256 m^2 plotas. Perkasose 2–8, 10–13, 16–17 po supiltiniais 1,4–1,8 m storio XIX–XX a. sluoksniais atidengtas fragmentiškas 20–50 cm storio juodas, vietomis griuveningas XVIII–XIX a. datuojamas sluoksnis.

Perkasose 2, 7 po 1,1–1,2 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu 1,2 m gylyje atidengtas PV–ŠR kryptimis orientuotos (statytos iki XIX a. II pusės), spėjama, bernardinų vienuolyno mūrinės tvoros fragmentas (3 pav.). Tvora mūryta iš didelių akmenų riedulių bei 20x

3 pav. Perkasoje 2 atidengta ūkinės paskirties tvora. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. The utility fence unearthed in trench 2

14x9 cm dydžio antrinio panaudojimo plytų kalkių skiediniu. Fragmento plotis – 1,25 m, išlikęs tvoros aukštis – iki 1,1 m. Perkasos ištirtos iki 2,2 m (projektinio gylio), įžemis nepasiektas. Perkasoje 8, po minėtais supiltiniais sluoksniais atidengtas 2,8 m ilgio bei 1 m plo-

4 pav. Perkasų bendras vaizdas tvenkinio vietoje. A. Kviklio nuotr.

Fig. 4. General view of the trenches at the pond site

čio PR–ŠV kryptimis orientuotos tos pačios tvoros kampo fragmentas. Išlikusio fragmento aukštis – 1,1 m. Tvoros kampas mūrytas iš didelių akmenų bei analogiško dydžio plytų kalkių skiediniu.

5 pav. Tvenkinio vietos stratigrafija. A. Kviklio nuotr.

Fig. 5. The stratigraphy of the pond site

Perkasose 1, 9, 15 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis nepasiektas. Perkasoje 1 po 1,1 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu iki 2,2 m gylio atidengtas XIX a. II pusės supiltinis sluoksnis. Perkasose 9 bei 15 fiksuotas permaišytas sluoksnis, kuris greičiausiai yra suardytas XX a. tiesiant komunikacijas.

Suprojektuotos vandenvietės vandentiekio trasos vietoje žvalgytose tranšėjose 1, 3 bei 5 (žvalgytas bendras 650 m^2 plotas) archeologiškai vertingų sluoksnių neužfiksuota. Fiksuoti 1,9–2,1 m storio supiltiniai XIX–XX a. sluoks-

niai su pavieniais archeologiškai vertingais radiniais. Po supiltiniais sluoksniais tranšėjose fiksuotas sąnašinis smėlis. Suprojektuotų elektros kabelių trasų vietose žvalgytas 432 m² plotas. Iki 70 cm gylio fiksuoti XX a. permaišyti supiltiniai griuvenų sluoksniai.

Nuėmus paviršines dangas, tvenkinio vietoje buvo iškastos 9 perkasos: 1 (160 m²), 2 (160 m²), 3 (160 m²), 4 (280 m²), 5 (140 m²), 6 (200 m²), 7 (160 m²), 8 (220 m²), 9 (20 m²), ištiriant bendrą 1500 m² plotą (4 pav.). Didžiojoje dalyje tirtų perkasų pakraščiuose po velėnos, asfalto bei smėlio pakloto sluoksniais atidengti XIX a. II pusėje performuoto tvenkinio akmenys, pagal kuriuos galima atsekti tvenkinio kontūrus. Tvenkinio ŠR bei R dalyse kastose perkasose 1, 2, 4, 6, 7 bei tvenkinio V dalyje (perkasos 3, 5, 8, 9) po 60 cm storio sluoksniais atidengtas apie 20–30 cm storio gelsvo molio greičiausiai hidroizoliacinis sluoksnis. Po juo perkasose fiksuotas apie 20–30 cm storio XVIII–XIX a. neintensyvus kultūrinis sluoksnis (5 pav.). Jame surinkta keliasdešimt žiestos keramikos šukių, koklių fragmentų. Perkasoje 4 80 cm gylyje atidengti 24 apie 15–20 cm skersmens mediniai poliai, pakloti P–Š kryptimis bei sudarantys konstrukciją. Greičiausiai tai XIX a. pabaigoje sukonstruoto medinio tiltelio atraminiai poliai (6 pav.). Analogiška konstrukcija fiksuota ir tvenkinio V dalyje tirtoje perkasoje R.8. Perkasoje 5 pasiekus projektinį 1,2 m gylį, atkastas ovalios formos 1,2 m skersmens žemės perkasimas. Jį preparuojant rasta 90 cm skersmens bei 60 cm aukščio medinė statinė. Visos tvenkinio vietoje tirtos perkasos iškastos iki 1,2 m projektinio gylio. Įžemis nepasiektas.

Parko P dalyje ištirtas bendras 1828 m² plotas, žvalgytas apie 2516 m² plotas.

Centrinėje parko dalyje suprojektuotų inžinerinių trasų (vandentiekio, buitinės nuotekynės) bei šulinių vietose buvo ištirtos perkasos 18 (8 m²), 33 (66 m²), 34 (22 m²), 49 (20 m²), 46 (37 m²), 47 (7 m²), 50 (9 m²), 51 (26 m²), 53 (32 m²), S1 (40 m²), S5 (40 m²)

6 pav. Medinio tiltelio atraminiai poliai. A. Kviklio nuotr.
Fig. 6. The wooden bridge's support piles

7 pav. Perkasoje 54 atidengti laiptų fragmentai. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 7. The stair fragments unearthed in trench 54

(1 pav.). Perkasose po 1,1 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu rastas 30–70 cm storio juodos, vietomis su griuvenomis žemės XIX a. datuojamas sluoksnis su gausiais ankstyvesniais radiniais (koklių, čerpių, glazūruotos keramikos fragmentais, monetomis). Po šiuo sluoksniu perkasose atidengtas 30–40 cm storio juodai pilkos žemės amorfinis sluoksnis su negausiais XVII–XVIII a. radiniais, susiformavęs iki XIX a. II pusės rekonstrukcijų. Po juo daugelyje perkasų fiksuoti sąnašiniai smėlio sluoksniai su gausiu mikroišsisluoksniavimu. Perkasos ištirtos iki 1,8–2,2 m projektinio gylio. Įžemis nepasiektas.

Suprojektuotų vandentiekio, buitinės nuotekynės trasų vietoje žvalgytose tranšėjose 2, 3, 7, 9, 10, 11, 13 (1200 m^2) archeologiškai vertingų sluoksnių neužfiksuota. Fiksuoti 1,3–1,5 cm storio supiltiniai XIX–XX a. sluoksniai. Po jais fiksuotas sąnašinis smėlis. Suprojektuotų elektros kabelių trasų vietose žvalgytas bendras 291 m^2 plotas. Tranšėjose fiksuoti XX a. permaišyti sluoksniai.

Centrinėje parko dalyje ištirtas bendras 299 m^2 plotas. Žvalgytas 2059 m^2 plotas.

Parko Š, ŠV, V dalyse suprojektuotų inžinerinių trasų (lietaus nuotekynės, buitinių nuotekynių, vandentiekio) trasų vietose ištirtos perkasos 19 (27 m^2), 20 (20 m^2), 21 (15 m^2), 27 (31 m^2), 32 (12 m^2), 43 (47 m^2), 44 (38 m^2), 54 (32 m^2), 55 (20 m^2), 22 (144 m^2), 25 (38 m^2), 26 (47 m^2), 37 (17 m^2), 40 (42 m^2), 41 (30 m^2), 45 (20 m^2), 48 (17 m^2), 35 (156 m^2), 36 (122 m^2), 42 (30 m^2), 52 (20 m^2).

Perkasose 19–21, 43, 44 po 1,1–1,3 m storio supiltiniais XX a. sluoksniais atidengtas maišytas 30–60 cm storio juodos spalvos XIX a. II pusės supiltinis sluoksnis su gausiais ankstyvesniais radiniais (koklių, čerpių, glazūruotos keramikos fragmentais). Perkasos iškastos iki projektinio 2,2 m gylio. Įžemis nepasiektas. Perkasoje 54 po 1,1–1,3 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu atidengtas 70–80 cm storio supiltinis XIX a. II pusės juodos maišytos žemės sluoksnis su pavieniais ankstyvesniais, iki XVII a. datuojamais dirbiniais. Po šiuo sluoksniu atidengtas 15–20 cm storio supiltinis gelsvo smėlio sluoksnis, po kuriuo atidengtos PV–ŠR kryptimis orientuotos 1 m pločio bei iki 50 cm aukščio išlikusios laiptų 3 pakopos (7 pav.), sumūrytos iš 30x15(14)x7(8) cm dydžio antrinio panaudojimo plytų. Plytos perdegusios, sutrupėjusios. Aplink surasta gana daug buvusios medienos angliukų. Greičiausiai tai vieno iš įėjimų į XVIII a. I pusėje gaisro metu sudegusio istoriniuose šaltiniuose minimo pirčių

komplekso vieta. Šalia minėtų laiptų atidengtas apie 2,5x2 m dydžio grindinio fragmentas. Grindiniui pakloti panaudoti nuo 20x15x15 cm iki 25x25x12 cm dydžio akmenys. Tarp grindinio akmenų rasti DLK Jono Kazimiero Vazos šilingai. Grindinys datuojamas XVII a. II puse – XVIII a. I puse.

Perkasos 55 PR dalyje po 1,3–1,4 m storio supiltiniais XIX–XX a. sluoksniais rastas 2 m storio juodos žemės sluoksnis, nuolaidėjantis PV kryptimi, datuojamas XVII–XVIII a. Jo dugnas iki galo nepasiektas dėl perkasą užliejusio gruntinio vandens bei birių ir slenkančių šlaitų. Tai XIX a. II pusės parko rekonstrukcijos darbų metu užpilto Vilnios kanalo PR šlaitas. Jis buvo sutvirtintas polių konstrukcija, kurią sudarė 24 dviem eilėmis sudėti orientuoti P–Š kryptimi poliai (polių mėginiai paimti dendrochronologiniams tyrimams). Konstrukcijos ilgis – 3 m, plotis – 50 cm. Polių skersmuo 15–25 cm, atidengti iki 1,2 m nuo jų viršaus. Analogiška fragmentiškai išlikusi polių konstrukcija, kurią sudaro 22 dviem eilėmis sudėti medienos poliai, atidengti perkasos ŠV dalyje (8 pav.). Konstrukcija orientuota P–Š kryptimis. Jos ilgis – 2,8 m, plotis – 50–60 cm. Polių skersmuo – 20–25 cm. Poliai atidengti iki 1,1 m gylio. Minėtosios polių konstrukcijos buvo skirtos sutvirtinti Vilnios kanalo PR bei ŠV šlaitus. Kanalo būta bent 6 m pločio. Perkasoje kanalo šlaitas bei jį tvirtinantys poliai atidengti iš dalies, dalis jų pateko už perkasos ribų. Centrinėje perkasos dalyje (tarp aukščiau minimų polių konstrukcijų) iki 3 m gylio nuo žemės paviršiaus atidengtas XIX a. II pusės birus supiltinis griuvenų sluoksnis. Perkasoje pasiektas 3 m gylis. Įžemis nepasiektas.

Perkasose 27–29, 31, 32 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis neužfiksuotas – iki projektinio 2,2 m gylio fiksuoti XX a. vidurio perkasimai, susidarę šioje vietoje tiesiant įvairias komunikacijas. Perkasoje 22 po 70 cm storio supiltiniu XX a. sluoksniu atkastas P–Š kryptimis (5 m) bei ŠV–PR kryptimis (16 m) orientuotos sienos kampas (9 pav.). Sienos plotis – 1 m. Ji išlikusi iki 50–70 cm aukščio. Ji mūryta iš įvairaus dydžio akmenų bei 32x14x7 cm dydžio plytų kalkių skiediniu. Po šia siena perkasoje atidengtas apie 50–80 cm storio XIX a. II puse datuojamas juodos žemės sluoks-

8 pav. Perkasoje 55 atidengti Vilnios kanalo šlaitų sutvirtinimai. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 8. The Vilnia channel slope reinforcements unearthed in trench 55

9 pav. Perkasos 22 vaizdas. A. Kviklio nuotr.
Fig. 9. View of trench 22

nis su to meto radiniais (čerpių, koklių, žiestos keramikos fragmentais). Po šiuo sluoksniu rastas apie 50 cm storio XVII–XVIII a. datuojamas juodos žemės sluoksnis. 2,2 m gylyje perkasoje atidengta ŠV–PR kryptimis orientuota 8 m ilgio medinė konstrukcija (10 pav.), XVII–XVIII a. skirta sutvirtinti Vilnios kanalo šlaitą. Ją sudaro 16 medienos polių, sudėtų viena eile. Polių skersmuo – 20–25 cm. Konstrukcija išlikusi iki 40 cm gylio. Tame horizonte surastas 2 m pločio, 2,5 m ilgio bei 50–60 cm storio PV–ŠR kryptimis orientuotas gynybinės sienos pado fragmentas. Perkasa ištirta iki 2,5 m gylio. Įžemis nepasiektas.

10 pav. Perkasoje 22 atidengtas Vilnios kanalo sutvirtinimas. A. Kviklio nuotr.

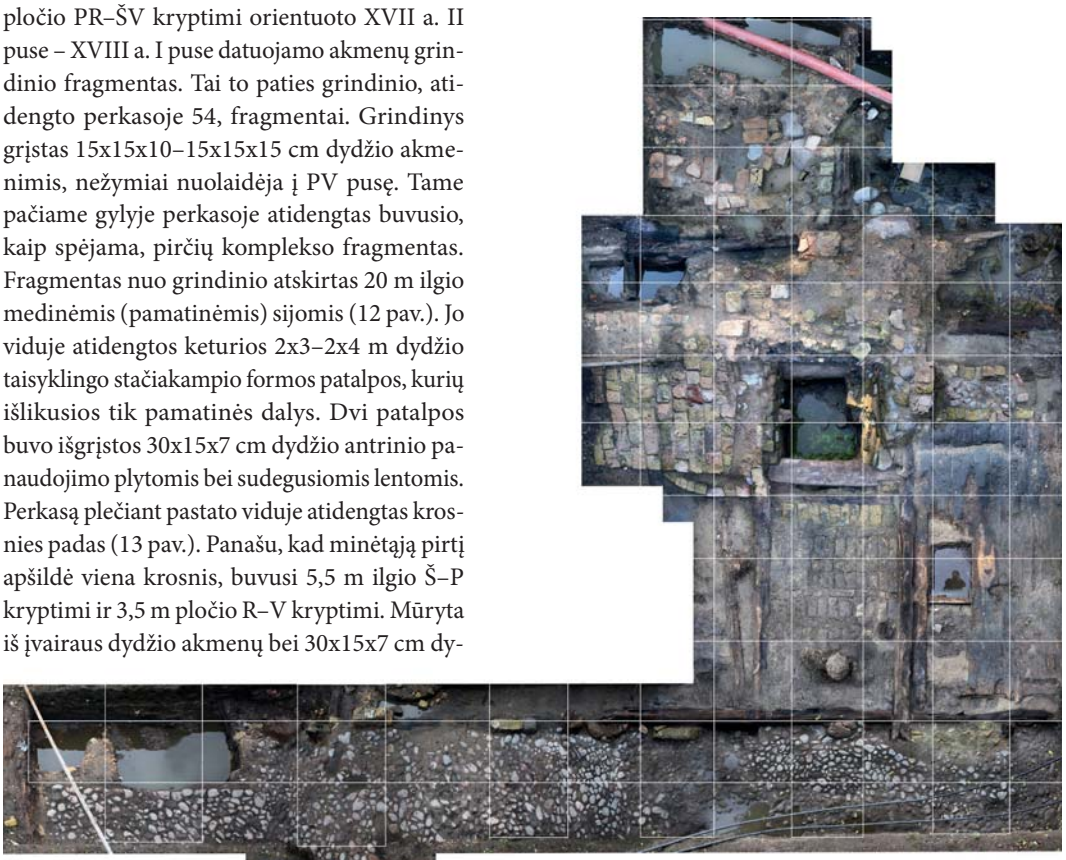
Fig. 10. The Vilnia channel reinforcement unearthed in trench 22

Perkasose 23–26, 37, 45, 48 fiksuota panaši sluoksnių stratigrafija kaip ir aukščiau minėtoje perkasoje. Perkasoje 35 po 1,1–1,3 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu atidengtas 60–70 cm storio XIX a. II puse datuojamas juodos spalvos supiltinis sluoksnis su gausiais ankstyvesniais radiniais (koklių fragmentais, keramikos šukėmis ir kt.). Po šiuo sluoksniu 1,8–1,9 m gylyje atidengtas apie 20–30 cm storio XVIII a. I pusės – XIX a. II pusės degėsingas juodos žemės

sluoksnis, susiformavęs virš grindinio bei pirties pastatų komplekso, bet giliau nei XIX a. II pusės supiltinis sluoksnis (11 pav.). Sluoksnis susiformavęs po 1737 m. gaisro. 2,1–2,2 m gylyje atidengtas 33 m ilgio ŠR–PV kryptimi bei 5,5 m pločio PR–ŠV kryptimi orientuoto XVII a. II puse – XVIII a. I puse datuojamo akmenų grindinio fragmentas. Tai to paties grindinio, atidengto perkasoje 54, fragmentai. Grindinys grįstas 15x15x10–15x15x15 cm dydžio akmenimis, nežymiai nuolaidėja į PV pusę. Tame pačiame gylyje perkasoje atidengtas buvusio, kaip spėjama, pirčių komplekso fragmentas. Fragmentas nuo grindinio atskirtas 20 m ilgio medinėmis (pamatinėmis) sijomis (12 pav.). Jo viduje atidengtos keturios 2x3–2x4 m dydžio taisyklingo stačiakampio formos patalpos, kurių išlikusios tik pamatinės dalys. Dvi patalpos buvo išgrįstos 30x15x7 cm dydžio antrinio panaudojimo plytomis bei sudegusiomis lentomis. Perkasą plečiant pastato viduje atidengtas krosnies padas (13 pav.). Panašu, kad minėtąją pirtį apšildė viena krosnis, buvusi 5,5 m ilgio Š–P kryptimi ir 3,5 m pločio R–V kryptimi. Mūryta iš įvairaus dydžio akmenų bei 30x15x7 cm dydžio plytų kalkių skiediniu. Perkasa iškasta iki projektinio 2,2 m gylio. Įžemis nepasiektas.

Perkasoje 36 po 1,1 m storio XX a. supiltiniu sluoksniu atidengtas 1,2–1,4 m storio bei 3,5 m ilgio (dalis konstrukcijos nuardyta klojant

11 pav. Perkasos 35 bendras vaizdas. A. Kviklio nuotr.

Fig. 11. General view of trench 35

vėlesnes komunikacijas, o jos viršus – XX a. viduryje) ŠV–PR kryptimi orientuotas XIX a. pabaigos – XX a. pradžios mūrinio kanalo fragmentas (14 pav.). Jis išlikęs iki 1,3–1,4 m aukščio. Kanalas mūrytas iš smulkių 25x10x6 cm dydžio geltonos spalvos plytų bei akmenų riedulių. Įdomi paties kanalo konstrukcija: visa plytų ir akmenų konstrukcija paklota ant 1,5 m ilgio, 20–25 cm skersmens tašytų rostverkų.

12 pav. Perkasos 35 bendras vaizdas. A. Kviklio nuotr.
Fig. 12. General view of trench 35

13 pav. Perkasoje 35 atidengta krosnis. A. Kviklio nuotr.
Fig. 13. The stove unearthed in trench 35

Pirčių komplekso bei prie jo esančio grindinio fragmentai atidengti 2,3 m gylyje. Panašiai kaip ir aukščiau minėtoje perkasoje 35 čia buvo dalinai atidengtos dar dvi medinėmis lentomis bei analogiškomis plytomis grįstos 3x2 ir 4x2 m dydžio patalpos. Perkasa ištirta iki projektinio 2,2 m gylio. Įžemis nepasiektas.

Perkasose 38, 40–42, 52 po 1,2–1,4 m storio supiltiniu XX a. sluoksniu atidengtas 60–80 cm storio XIX a. II pusės supiltinis sluoksnis su pavieniais ankstyvesniais radiniais (koklių fragmentais, keramikos šukėmis ir kt.). Perkasos ištirtos iki projektinio 2,2 m gylio. Įžemis nepasiektas.

Pirminėje suprojektuoto baseino vietoje buvo ištirta perkasa 4 (74 m^2). Joje po paviršiniu 1,1 m storio permaišytos žemės sluoksniu rasti R–V kryptimis orientuotos 12 m ilgio mūro sienos fragmentai (15 pav.). Sienos storis – 80 cm, ji išlikusi iki 60 cm aukščio, mūryta iš antrinio panaudojimo 32x14x8–9 cm dydžio plytų. Taip pat perkasos sienelėje atidengtas

14 pav. Perkasos 36 bendras vaizdas. A. Kviklio nuotr.

Fig. 14. General view of trench 36

15 pav. Perkasoje T4 atidengtos konstrukcijos. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 15. The structure unearthed in trench T4

16 pav. Radiniai: 1 – žirklės žvakių dagčiams kirpti; 2 – piniginė; 3 – vaistų maišymo formelė; 4–9 – plombos; 10 – 1627 m. Zigmanto III Vazos 5 denarai; 11 – Švedijos, Karolio XII 1712 m. 1 erė; 12 – 1766 m. Stanislovo Augusto 3 gražiai; 13 – 17xx m. Frydricho II 6 gražiai; 14 – 1810 m. 10 gražių; 15 – 1826 m. Nikolajaus I 5 gražiai; 16 – Rusijos imperijos Aleksandro II 1867 m. 15 kapeikų; 17 – Rusijos imperijos 1896 m. 1 kapeika; 18 – Lenkijos 1936 m. 1 grašis; 19–22 – buitinė keramika; 23–30 – koklių fragmentai. *M. Mačiulio nuotr.*

Fig. 16. Finds: 1 – the wick scissors; 2 – a purse; 3 – a small medicine mixing form; 4–9 – seals; 10 – a 1627 Sigismund III Vasa 5 pence; 11 – a Sweden 1712 Charles XII 1 öre; 12 – a 1766 Stanisław August Poniatowski threegroat; 13 – a 17xx Frederick II sixgroat; 14 – a 1810 10 groats; 15 – an 1826 Nicholas I 5 groats; 16 – a Russian Empire 1867 Alexander II 15 kopecks; 17 – a Russian Empire 1896 1 kopeck; 18 – a Poland 1936 1 grosz; 19–22 – household pottery; 23–30 – stove tile fragments

XIX a. pabaigoje kloto apie 10 m ilgio akmeninio kanalo fragmentas. Jis išlikęs iki 1,4 m aukščio nuo jo viršaus. Tas pats kanalas buvo atidengtas ir perkasoje 36.

Suprojektuotų buitinės nuotekynės, vandentiekio žvalgytose tranšėjose 9, 12, 13, 14 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis neužfiksuotas. Žvalgytas 723 m^2 plotas. Projektuojamų elektros kabelių trasų vietose žvalgytas bendras 232 m^2 plotas. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis ir čia nefiksuotas. Parko ŠV, Š bei V dalyse ištirtas bendras 1195 m^2 plotas, žvalgytas 3345 m^2 plotas. Parko teritorijoje 2012 m. suprojektuotų komunikacijų vietose atliktų tyrimų metu suprojektuotų inžinerinių komunikacijų, dekoratyvinio vandens elemento vietose iki projektinio gylio ištirtas bendras 3322 m^2 plotas, žvalgyta daugiau kaip 13000 m^2 teritorija.

Tyrimų metu surasta ir inventorinta 9115 keramikos fragmentų, 1089 koklių fragmentai, 275 stiklo pavyzdžiai, 115 įvairaus laikotarpio šaudmenų pavyzdžių, 607 individualūs radiniai, 791 moneta, 183 plombos (16 pav.). Radiniai perduoti į LNM, daugiau kaip 100 kg osteologinės medžiagos perduota dr. Giedrei Piličiauskienei tyrimams.

Atlikus tyrimus nustatyta, kad P, PR, centrinė, R bei ŠR parko dalys iki XIX a. II pusės vykusių parko rekonstrukcijų metu intensyviai apgyvendintos nebuvo, ūkinė veikla čia nebuvo aktyviai vykdyta. Tyrimų metu šioje parko dalyje surastas nedidelis kiekis buitinės keramikos, koklių, nefiksuotas intensyvus užstatymas bei sluoksnis. Šioje dalyje surasti sienos fragmentai yra buvę vienuolių bernardinų statytos ūkinės tvoros likučiai. Greičiausiai tvora juosė šioje vietoje buvusius tvenkinius.

Iki XIX a. II pusės buvęs kalvotas vietovės reljefas buvo suformuotas besikeičiančios Vilnios vagos. Aiškiai išsiskiria 60–80 cm storio XIX a. II pusės kultūrinio sluoksnio horizontas. Tuomet nutarus miesto parką renovuoti bei carinei valdžiai jį perėmus iš bernardinų vienuolių, parko P dalis (beje, kaip ir visas parko paviršius) buvę performuoti – kalvotas paviršius užpiltas ir išlygintas atvežtiniu gruntu (statybiniu laužu iš įvairių Vilniaus vietų). Šios rekonstrukcijos metu mediniais poliais (2011 m. žvalgomųjų tyrimų metu atidengta krantinės tvirtinimo polių eilė) sutvirtinta dabartinė Vilnios priekrantė, o pati krantinė išgrįsta rieduliais.

Įdomios ir tvenkinio transformacijos. Panašiu laikotarpiu – pačioje XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pagal 1886–1888 m. parengtą A. Strauso ir inžinieriaus Jasinskio projektą iki tol buvęs gerokai mažesnis tvenkinys praplatintas, suformuoti lėkšti šlaitai, dugnas, pakrantės išgrįstos rieduliais. XX a. II pusėje tvenkinyje įrengtas vandens surinkimo kolektorius, dugne bei šlaituose buvę rieduliai užpilti smėliu, polietilenu, asfaltu, taip pat pastatinti šlaitai, kiek performuoti ir užpilti žemėmis tvenkinio kraštai. Kad pastatinti šlaitai nenuslinktų, visu tvenkinio perimetru jo šlaituose įrengti betoniniai borteliai.

Parko centrinėje dalyje tirtose perkasose (kai kurios perkasos tirtos užpiltoje senosios Vilnios vagos vietoje) fiksuoti stori XIX a. II pusės – XX a. vidurio supiltiniai kultūrinio sluoksnio horizontai. Tuo metu buvo užpilama Vilnios vaga. Parko centrinėje dalyje buvęs kultūrinis sluoksnis daugelyje vietų suardytas, kai XX a. II pusėje buvo klojamos komunikacijos.

Kiek kitokia stratigrafija atidengta parko ŠV, V dalyse. Ši parko dalis formavosi veikiama miesto procesų. Tirtose perkasose gausiai surinkta buitinės keramikos, koklių fragmentų ir kt. Ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizon-

tai, atidengti tirtoje perkasoje 22, datuojami XVII a. Perkasoje taip pat atidengtas ir gynybinės sienos pado fragmentas.

Perkasose 35–36 atidengti, kaip spėjama, buvusio pirčių komplekso fragmentai statyti dar XVII a. ir greičiausiai sudegę XVIII a. I pusėje gaisrų metu (greičiausiai 1737 m., nes yra žinoma, kad gaisras kilo netoliese buvusio karališkojo vandens malūno). Po šio gaisro pirtys nebebuvo naudojamos, nes iki XIX a. II pusės rekonstrukcijos susiformavo labai nestoras apie 30 cm storio kultūrinis sluoksnis. XIX a. II pusėje užpiltas netoli nuo jų buvęs iki 1,5 m gylio ir 6 m pločio viršuje Vilnios kanalas, buvęs ŠV parko dalyje – tokiu būdu išspręsta gruntinių vandenų problema. Taip pat atidengti XIX–XX a. pradžioje tiesto vandens kanalo fragmentai.

XX a. II pusėje šioje parko dalyje supiltas apie 1–2,2 m storio statybinio laužo sluoksnis. Tos pačios parko pertvarkos metu XX a. viduryje suformuotas status iki tol buvęs gerokai žemesnis parko teritorijos Š šlaitas, apribotas dabartine Vilnios vaga.

The investigation on the grounds of Bernardinų (Sereikiškės) Park

In 2012, a total of 3322 m^2 was excavated down to the projected depth at the sites of planned utility lines and a decorative water element in Sereikiškės Park and over 13000 m^2 was surveyed (Fig. 1). 9115 potsherds, 1089 stove tile fragments, 275 glass specimens, 115 ammunition specimens from various periods, 607 individual finds, 791 coins, and 183 seals were discovered and inventoried.

No intense habitation existed in the S, SE, central, E, and NE parts of the park prior to the park's reconstruction in the second half of the 19th century, nor were any economic activities actively conducted at these sites. A small quantity of household pottery and stove tiles were discovered in these parts, but no intense development or layer. The fence fragments discovered in trenches 2 and 7 are the remains of the utility fence erected by the Bernardine monastery (to enclose the pond that existed at this site) (Fig. 3). The locality's hilly relief that existed up until the second half of the 19th century had been formed over a long period by the Vilnia's changing bed.

On the basis of the research data, at the very end of the 19th – early 20th century, according to an 1886–1888 project prepared by A. Strauss and the engineer, Jasinskij, the pond that had been much smaller up until that time was enlarged, very gentle slopes formed (Figs. 4–6), and the bottom and shore paved with boulders. In the mid – second half of 20th century, water collectors (at least two being recorded by the investigation) were created for the pond; sand, polyethylene, asphalt were laid on the boulders on the bottom and the slopes, the slopes were made steeper, the pond's shores were somewhat reshaped and covered with soil, and, so that the steepened slopes would not slip, concrete borders were created on its slopes all around the pond's perimeter.

Thick fill layer horizons from both the second half of the 19th and the mid-20th century were recorded in the trenches excavated in the central part of the park (some of the trenches having been excavated in the filled-in former bed of the Vilnia). The bed of the Vilnia was filled in at that time. The cultural layer that had existed in the central part of the park had been damaged in many places when utility lines were laid in this part in the second half of the 20th century.

A different stratigraphy was recorded in the trenches excavated in the NW and W parts of the park. This part of the park was formed through the effect of urban influences and processes. The earliest cultural layer horizons were unearthed in trench 22 and date to the 17th century. A fragment of the base of the defensive wall was also unearthed in the trench (like in 2011) (Figs. 2, 9–10).

As was conjectured, fragments of the former sauna complex, erected in the 17th century and probably burnt down during one of the two fires that occurred in the first half of the 18th century (likely 1737 since it is known that this fire originated in the nearby former royal watermill), were unearthed in trenches 35 and 36 (Fig. 7, 11–14). After this fire, the sauna was no longer used because only a very thin cultural layer had formed prior to the reconstruction in the second half of the 19th century.

In the NW part of the park in the second half – late of the 19th century, the Vilnia channel, which nearby was up to 1.5 m deep and 6 m wide at its top, was filled in, thereby solving the groundwater problem (Fig. 8).

Ramūnas Šmigelskas,
Ignas Sadauskas

Žygimantų gatvė 1

2012 m. lapkričio mėnesį Vrublevskių bibliotekos teritorijoje, Žygimantų g. 1 atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai. Tirta vieta patenka į Vilniaus senojo miesto (UK 25504) teritoriją. Šis sklypas yra buvusio istorinio Puškarnios priemiesčio dalis. XVI–XVIII a. jame plytėjo Radvilų rūmų valdoms priklausęs itališko stiliaus sodas su tvenkiniais, kurie pavaizduoti 1737 m. J. G. M. Fiurstenhofo (istorinė posesija 656), taip pat 1808 m. K. Grunerto Vilniaus miesto plane. Jie užpilti XIX a. I pusėje įrenginėjant bulvarą palei Nerį tarp Žaliojo tilto ir Antakalnio. XIX–XX a. sandūroje šiame kvartale suformuotas mūrinis užstatymas ir dabartinis išplanavimas. Dabartinis Vrublevskių bibliotekos pastatas (buvę Tiškevičių rūmai) pastatytas 1884–1885 m.

Žygimantų g. 1 sklypas anksčiau archeologų netyrinėtas. Artimiausi archeologiniai tyrimai 2003–2004 m. vykdyti L. Girlevičiaus šalia esančiame sklype Žygimantų g. 2 (*ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 188–191; *ATL 2004 metais*,

1 pav. Tirtų šurfų vietos, pažymėtos 1808 m. K. Griunerto ir ortografiniame planuose: 1 – tirtų šurfų vietos; 2 – dabartinių pastatų vietos. R. Šmigelsko brėž.

Fig. 1. The test pit sites marked in the 1808 K. Grunert and orthographic plans: 1 – sites of excavated test pits; 2 – locations of the present-day buildings